

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การเล่าเรื่องในข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวัน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงการเล่าเรื่องในแบบ Narratology ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ รูปแบบ วิธีการนำเสนอ องค์ประกอบ และโครงสร้างของการเล่าเรื่องในการรายงานข่าว โดยมี รายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การเล่าเรื่องในข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวัน ไทยรัฐ และมติชน ครั้งนี้ มีประชากร คือ

- หนังสือพิมพ์รายวัน

การวิจัยนี้จะพิจารณาศึกษาเนื้อหาข่าวที่นำเสนอในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวัน เฉพาะภาษาไทย ในช่วง 6 เดือน

สำหรับการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งออกได้ ดังนี้

ขั้นแรก ได้ทำการคัดเลือกชื่อ (Selection of title) ที่เป็นตัวแทนของหนังสือพิมพ์รายวัน ในประเทศ แบ่งเป็นหนังสือพิมพ์แนวประชานิยม และหนังสือพิมพ์แนวคุณภาพ ได้แก่

- หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

เป็นหนังสือพิมพ์แนวประชานิยมที่มีจำนวนจำหน่ายสูงสุดในประเทศ เน้นหนักทางด้านกรรณการงานข่าวเบา ประเภทข่าวอาชญากรรม ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวภัยพิบัติ ข่าวเกี่ยวกับปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติ ข่าวเกี่ยวกับเรื่องเพศ ข่าวความขัดแย้ง ความรุนแรงและข่าวสนองอารมณ์มากกว่าข่าวการเมือง

- หนังสือพิมพ์มติชน เป็นหนังสือพิมพ์แนวคุณภาพ เนื้อหาข่าวมีทั้งข่าวหนัก เช่น ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ และข่าวเบาที่อยู่ในความสนใจของประชาชน ซึ่งมักได้รับความเชื่อถือจากผู้อ่านในด้านการเสนอข่าว

ขั้นที่สอง ได้ทำการคัดเลือก ช่วงเวลา (Selection of time period) ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้ คือ

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นระยะเวลา 6 เดือน เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2541 - วันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2542 ซึ่งช่วงระยะเวลา 6 เดือนนั้น เป็นระยะเวลาที่มากพอที่จะสะท้อนลักษณะการเล่าเรื่องของหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ฉบับได้

ขั้นที่สาม เลือกวัน (Selection of dates) โดยเลือกข่าวที่เหมือนกัน สัปดาห์ละ 1 ฉบับ เป็นระยะเวลา 6 เดือน ซึ่งจะได้อ่าน 24 ข่าวต่อ 1 ฉบับ หากรวมทั้ง 2 ชื่อฉบับ จะต้องทำการศึกษาข่าวทั้งสิ้นจำนวน 48 ข่าว

ขั้นสุดท้าย เลือกเนื้อหา (Selection of Content)

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกข่าวที่ปรากฏจากการรายงานข่าวหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และหนังสือพิมพ์มติชน โดยคัดเลือกเนื้อหาข่าวที่มีความโดดเด่น เป็นข่าวที่อยู่ในความสนใจของประชาชน และเป็นข่าวเดียวกันทั้ง 2 ฉบับ โดยแยกเนื้อหาออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ข้าราชการ ใต้แก่ ข้าราชการเมือง และข้าราชการเศรษฐกิจ จำนวน 16 ข้าราชการ
2. ข้าราชการอนาจารมณั ใต้แก่ ข้าราชการที่อยู่ในความสนใจของปวงชนทั่วไป เช่น ข้าราชการอาชญากรรม ข้าราชการความขัดแย้ง ความรุนแรง ข้าราชการอุบัติเหตุ ข้าราชการประท้วง ข้าราชการเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิต ข้าราชการฉ้อโกงทรัพย์สิน ข้าราชการเกี่ยวกับการโกหกหลอกลวง ข้าราชการเกี่ยวกับศาสนา และข้าราชการค้ายาเสพติด เป็นต้น จำนวน 32 ข้าราชการ

ซึ่งเนื้อหาที่ปรากฏในการรายงานข่าวทางหน้า 1 ประกอบด้วย หัวข่าวหลัก หัวข่าวรอง พรรคนำ รายละเอียดของข่าว และเนื้อหาที่มีใจความต่อเนื่องจากการรายงานข่าวหน้า 1 ที่ได้รับการคัดเลือกมาจากหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ฉบับ ดังกล่าว จะนำมาเปรียบเทียบในรูปแบบของการเล่าเรื่องต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ มีดังนี้

- หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
- หนังสือพิมพ์มติชน

สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ หัวข่าวหลัก หัวข่าวรอง พรรคนำ รายละเอียดของข่าว และเนื้อหาที่มีใจความต่อเนื่องจากการรายงานข่าวหน้า 1 ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และมติชน โดยรวบรวมจากหอสมุดแห่งชาติ ท้าวสุกรี กรุงเทพมหานคร นำมาศึกษาเฉพาะเนื้อหาข่าว เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงลักษณะการเล่าเรื่องในข่าวของหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ฉบับ

ตัวแปรในการวิเคราะห์

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ หนังสือพิมพ์รายวันที่นำเสนอเรื่องเล่า แบ่งเป็นแนวประชานิยม (ไทยรัฐ) กับแนวคุณภาพ (มติชน) และประเภทข่าวที่มีการเล่าเรื่อง แบ่งเป็นข่าวเชิงสาระ กับข่าวสนองอารมณ์

ตัวแปรตาม ได้แก่ ลักษณะการเล่าเรื่องในการรายงานข่าว
ซึ่งจะวิเคราะห์ในประเด็น ต่อไปนี้

- วิธีเล่า (Diegesis, Mimesis)
 - การลำดับเหตุการณ์ที่เล่า (Chronology , สลับ Chronology , Flash Back)
 - มุมมองที่ใช้ในการเล่าเรื่อง (Omniscience , Focalization)
 - กลวิธีการนำเสนอ (Performative , Constative การเริ่มเรื่อง การดำเนินเรื่อง การสรุป)
- การสร้างความหมาย บริบททางสังคมวิทยา

วิธีการวิเคราะห์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิธีเล่า วิเคราะห์การเล่าเรื่องว่าเหตุการณ์นั้นเป็นการเล่าแบบสรุปความหรือที่เรียกว่า diegesis อีกแบบเป็นการเล่าคล้ายกับเรื่องราวต่างๆ กำลังดำเนินอยู่จริง หรือที่เรียกว่า mimesis ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเล่าเรื่องว่า

“จากเหตุวายุร้ายภัยสังคม ก่อคดีศุกบ้คชบเข่ากรุง ออกอุบายล่อลวง น.ส.นภา (นาม

สมมติ) วัย 16 ปี นักเรียนสาวชั้น ม.5 โรงเรียนมีชื่อแห่งหนึ่งย่านชานกรุงไปพราเสวาท”
เป็นการเล่าแบบสรุป

ส่วนอีกแบบนำเสนอเหมือนเรื่องกำลังดำเนินอยู่จริง เช่น

“ไอ้หีนตัวแสบขับรถกระบะไปค้รอกเหือ ทำทีเป็นเครื่องชนดัดบ และไหว่วานให้
นักเรียนสาวเคราะห์ร้ายช่วยเหลือ ขึ้นไปนั่งเหยียบคันเร่งและถือพวงมาถัรถให้ พอสบโอกาสก็
ปราคจูโจมเข้าไปชกมีดจื่อว บังคับไม่ให้ส่งเสียงร้อง และรีบบั้งรถพาออกจากเมืองหลวงมุ่งหน้า
ไปที่บ้านพักเปลือวแห่งหนึ่งแถว จ.พระนครศรีอยุธยา พร้อมกับสวมวิญญูณส์ตัวป่าชาดาน
กระหยากรม บังคับขึ้นใจขับเขินตลอดทั้งคืน สุกที่เด็กสาวจะอ่อนวอน และคึ้นรนสู้เรื่อวแรง
ของสัศวันรกในคราบมนุษย์ได้”

ซึ่งการเล่าเรื่องแบบนี้จะแสดงให้เห็นว่ารายละเอียดที่นำมาเสนอนั้นมีความสำคัญ เช่น
การบอกถึงอุปนิสัยของบุคคลจากข่าวในเหตุการณ์นั้นๆ

การลำดับเหตุการณ์ที่เล่า เป็นการแยกลำดับเหตุการณ์ออกเป็น 3 ประเภท คือ
ประเภทแรก เป็นการลำดับเหตุการณ์ตามที่เกิดก่อนและหลัง (chronology)
ประเภทที่สอง เป็นการเล่าแบบสลับลำดับเหตุการณ์
สุดท้ายเป็นเทคนิคการเล่าเรื่องย้อนหลัง (flash back) ซึ่งแต่ละแบบจะมีนัยที่แตกต่าง
กันไป

มุมมองที่ใช้ในการเล่าเรื่อง การวิเคราะห์ทางด้านมุมมองนั้น จะต้องดูว่าข่าวที่
นำเสนอผ่านสายตาใคร ประกอบด้วยการเล่าเรื่องผ่านสายตาของผู้เล่าที่เป็นผู้รอบรู้
(omniscience) มีการอ้างถึงคำพูดของแหล่งข่าว นำข้อมูลจากแหล่งข่าวมารายงานครบทุกด้าน ตัว
ผู้สื่อข่าววางตัวเองใกล้กับเหตุการณ์ โดยการพยายามไข่มุมมองหลายด้านให้เห็นเหตุการณ์ที่เกิด
ขึ้นทั้งหมด หรือแบบจำกัดโฟกัสให้แคบลง (focalization) หากนำเสนอผ่านสายตาของบุคคลใด
บุคคลหนึ่งในเรื่องที่เป็นการจำกัดโฟกัสก็จะทำให้ผู้อ่านรับรู้เรื่องราวข่าวสารนี้นำเสนอผ่าน
อัตวิสัย ผ่านการตีความ หรือความรู้สึกของบุคคลนั้น ฉะนั้นผู้อ่าน จะต้องเอาความรู้สึก หรือนิสัย
ของบุคคลนั้นมาทอนหรือมาตีความหมายก่อนเพื่อให้ได้ความหมายที่ตรง ซึ่งผู้สื่อข่าวจะเป็นคน
ประมวลเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบในลักษณะที่ลึกลงไปในความรู้สึกของบุคคลในข่าว

กลวิธีการนำเสนอ จะต้องมีส่วนเล่าเรื่องอาจจะปรากฏตัวหรือไม่ปรากฏตัวก็ได้ ซึ่งเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่จะได้รับการบอกกล่าวให้อยู่ในรูปของเรื่องราวที่เกิดขึ้น กระบวนการเล่าเรื่องจะมีทั้งแบบขยายความ หรือใส่สีสันเหมือนเวลาเล่านิทาน ที่เรียกว่า performative กับอีกแบบคือ การสาธิตหรือแสดงข้อเท็จจริง เพื่อให้ข่าวนั้นเกิดความน่าสนใจ ที่เรียกว่า constative มีกลวิธีที่ประกอบไปด้วยการเริ่มเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการสรุป ด้วยกลวิธีการนำเสนอต่างๆ กัน

2. การสร้างความหมาย บริบททางสัญวิทยา

วิเคราะห์โดยใช้แนวคิดในการสร้างความหมายซึ่งคนเราจะสร้างความหมายใน ลักษณะที่สะท้อนความเป็นจริงของเหตุการณ์ตามที่เกิดในบริบทเดิม เป็นการรายงานเหตุการณ์ โดยตรง (Reflexivity) ส่วนอีกแบบเป็นการสร้างความหมายให้กับเหตุการณ์นอกบริบทเดิม (Indexicality) ผู้รายงานข่าวจะท้าวความถึงบริบทเดิมของเหตุการณ์เพื่อให้ผู้รับเข้าใจความหมาย ของเหตุการณ์ที่นำมาเล่า ในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน แนวคิดทั้ง 2 แบบนี้เป็นการเปลี่ยน เหตุการณ์ให้เป็นข่าว ข่าวที่นำเสนอแก่ประชาชนผู้รับสารจึงเป็นการประกอบสร้างขึ้นมาจาก เหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม

บริบททางสัญวิทยา มุ่งการวิเคราะห์ไปที่ ด้วบท ของสื่อ โดยมีลักษณะสำคัญ คือ ความหมายที่ตีความออกมาจากตัวเนื้อหาของสื่อมวลชนไม่จำเป็นต้องเป็นเช่นเดียวกับความตั้งใจ ของผู้ส่งสารหรือเป็นความหมายเดียวกันกับผู้รับสารมีอยู่ ถือเป็นความหมายที่ปราศจากอคติ อีกประการหนึ่งยังเน้นสิ่งที่นอกเหนือจากความหมายตามตัวหนังสือของเนื้อหา โฆษเน้นไปที่ ความหมายแอบแฝง ซึ่งอาจจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

ซึ่งการศึกษาได้ใช้ความหมายในการสื่อสารตามแนวคิดของ Roland Barthes แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ความหมายโดยอรรถ ที่สร้างขึ้นมาจากสามัญสำนึก เนื้อหาของสื่อมวลชนปรากฏ อย่างไร ก็จะมี ความหมายแบบนั้น ส่วนความหมายระดับที่ 2 คือ ความหมายโดยนัย เป็น ความหมายที่แฝงเร้นอยู่ในเนื้อหา ซึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสัญญา อารมณ์ ความรู้สึก และค่านิยมทางวัฒนธรรม

การวิเคราะห์การสร้างความหมาย บริบททางสัญวิทยา แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. วิเคราะห์การสร้างความหมายที่มีต่อเหตุการณ์
2. วิเคราะห์การสร้างความหมายให้กับบุคคลในข่าว
3. วิเคราะห์การใช้ภาษาในการสร้างความหมาย

ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ หนังสือพิมพ์รายวันที่น่าเสนอเรื่องเล่า แบ่งเป็นแนวประชานิยม (ไทยรัฐ) กับแนวคุณภาพ (มติชน) และประเภทข่าวที่มีการเล่าเรื่อง แบ่งเป็นข่าวเชิงสาระ กับข่าวสนองอารมณ์ และตัวแปรตาม คือ ลักษณะการเล่าเรื่องในการรายงานข่าว สามารถแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนแรก ได้แก่ วิธีการเล่าเรื่อง การลำดับเหตุการณ์ที่เล่า มุมมองที่ใช้ในการเล่าเรื่อง กลวิธีการนำเสนอ

ส่วนที่สอง ได้แก่ การสร้างความหมาย บริบททางสัญวิทยา

โดยใช้แนวคิดในเรื่องการรายงานข่าว แนวคิดการเล่าเรื่อง แนวคิดเกี่ยวกับประเภทของข่าว แนวคิดเกี่ยวกับสื่อหนังสือพิมพ์ แนวคิดการใช้ภาษาของสื่อมวลชน แนวคิดโครงสร้างนิชมและสัญวิทยามาเป็นแนวทางในการศึกษาการเล่าเรื่องในข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวัน

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์การเล่าเรื่องในข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวัน ไทยรัฐ และมติชน ในครั้งนี้มีรูปแบบหลัก คือ นำเสนอการเล่าเรื่องในระดับเนื้อความ

อธิบายรายละเอียดที่ได้จากการวิเคราะห์ตามประเด็นที่ทำการศึกษาคือสำคัญ และนำเสนอข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) โดยการเขียนบรรยายข้อมูลที่ทำการศึกษาวิเคราะห์จากขั้นตอนต่างๆ และแสดงผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้จากแหล่งข้อมูลประเภทหนังสือพิมพ์ พร้อมกับยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงปริมาณเพื่อเปรียบเทียบการเล่าเรื่องในรูปแบบต่างๆ ของหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ฉบับ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการศึกษามากขึ้น